

ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΜΝΗΜΗ

ΕΝΑΣ ΧΡΟΝΟΣ ΠΕΡΑΣΕ

«Ένας χρόνος κλείνει μαρτυρίου, αλλά κι' έπικό μεγαλείου. Ένας χρόνος κλείνει εκθιάσμων, πίστεων, επιδρομών, αλλά και θαυμαστής 'Αντίστασης του δεινού σ' ένδοξη — γρανίτη λαού. Ένας χρόνος κλείνει τόσης ιδένης, αλλά και παιάνων θριάμβου. Κομμάτια πολλά ημίθεων νεκρών δροσιστούν την πορεία αυτού του χρόνου. Και δάκρυα μανάβων φωτίζουν τον άγωνα της υπέρτατης 'Αρετής που ο λαός μας διεξάγει τιτάνειος θεματοφύλακας των πανανθρώπινων αρχών της Λευτερίας και της Δημοκρατίας.

«Ο απολογισμός είναι κρυστάλλινος. Δώδεκα μήνες περηφάνειας κλείνουν κι' υψώνονται πυρφόρο μετέωρο, δείκτης δρόμης πορείας των επιγιγνομένων. Το ημερολόγιο γράφτηκε με αίμα πολύ και πόνο. Με καμένα κορμιά και σπίτια. Με δάκρυα των όρφανών και των μανάβων μας. Με τ' εμβατήρια της μάχης και τη φωτιά του δυναμίτη. Με κροταλλίσματα αυτόματων και γδοπούς όπλων.

Το ημερολόγιο γράφτηκε με την φωτιά του πάθους της ψυχής του λαού μας για Λευτεριά και Δικαιοσύνη.

«Αναδρομή στην Κυπριακή μνήμη. Εδώ, δόξα να θυμόμαστε τουτό το κακό. Δεκέμβρης του 1964. Δεκέμβρης του 1964. Ζωντανή Ιστορία που γράφεται ακόμα με τη λάδα της πάλης του λαού μας. Όμορφίτα, Πάφος, Λεμεσός, Μανούσα, Πενταδάκτυλος. Σπέρματα θυσίας κι' ήρωισμού.

«Η μνήμη της νέας Κύπρου. Έρχισε τον περασμένο Δεκέμβρη...»

Α. ΛΥΚΑΥΓΗΣ

ΣΤΗΝ ΛΕΜΕΣΟ.....

στά Κόκκινα. Έπακολούθησαν την ίδια μέρα αεροπορικές επιδρομές εναντίον της Τηλλυρίας που εξακολούθησαν για εννιά μέρες. Ο άμαχος πληθυσμός δέχτηκε βολώνοντα πλήγματα. Δεκάδες νεκροί και τραυματίες — οι τρεις όψεις «ναυαγίου» του ΝΑΤΟ.

Οι δυνάμεις της Έθνοφυλακής κράτησαν τις θέσεις τους σταθερά, παρά το άηλιο σφυροκόπημα 60 αεροπορικών καταδιωκτικών, και βομβαρδιστικών. Μετά απ' αυτό ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ζήτησε βοήθεια και συμπαράσταση από τις φιλικές χώρες, ο ίδιος δέ αναχώρησε στο τέλος του μηνός στο Κάιρο για συνομιλίες με τον Νάσερ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1964

Ο Σεπτέμβρης ήταν σχετικά ήρεμος με ηλεκτρισμένη όμως ατμόσφαιρα. Τα κυριότερα συμβάντα ήταν η μεταβολή Κυπριακής αποστολής από τον κ. 'Αραούζο στην Μόσχα κι' η υπογραφή Ρωσοκυπριακής στρατιωτικής συμφωνίας, ενώ με δηλώσεις τους οι Ρώσοι έπισημοί εκδήλωσαν

ΜΑΗΣ 1964

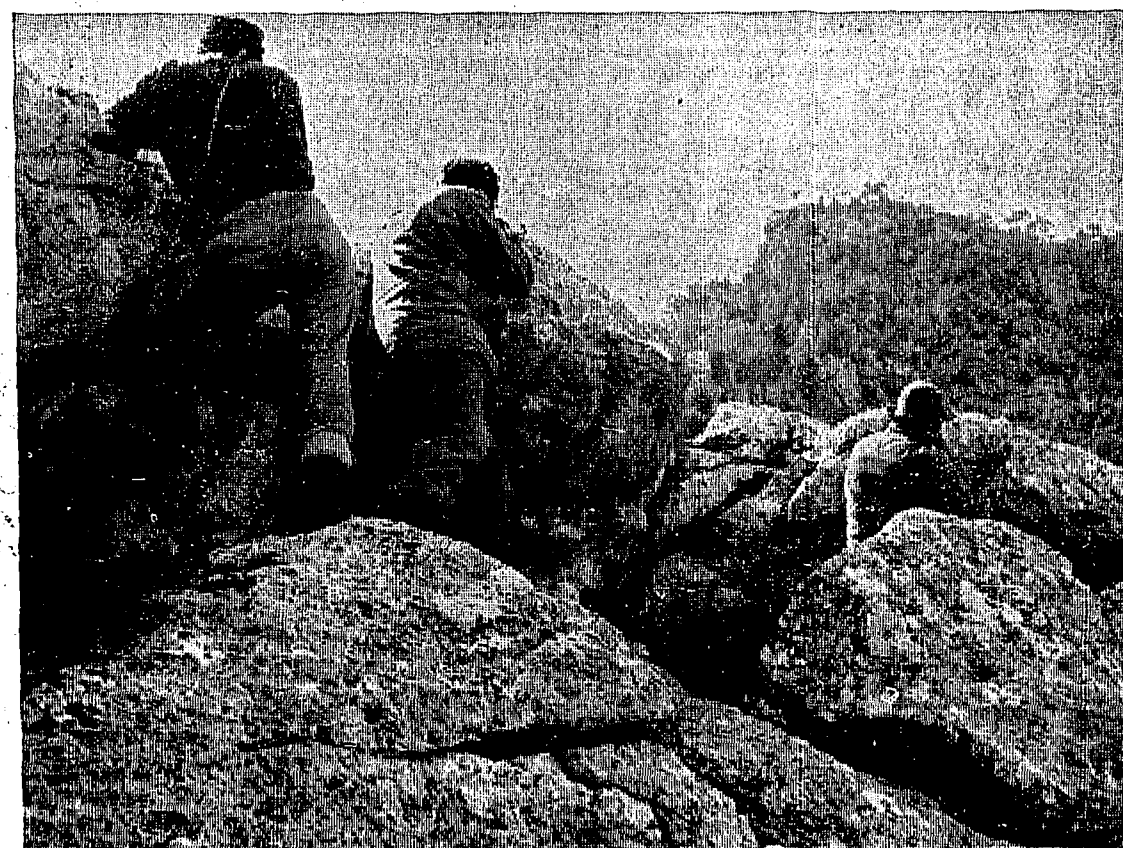
Ο Μάιος ήταν επίσης αίματηρός. Στις 12 αυτού του μήνα, οι Τούρκοι τρομοκράτες της 'Αμμοχώστου, βολώνονταν κατά των πιο ύπουλο τρόπο τους εθνομαρτυρικούς Κωστάκη Πατελάδη, αστυνομικό και τους αξιωματικούς της ΕΛΔΥΚ, Δημήτρη Πούλιο και Βασίλη Κοποτά. Έπακολούθησε ένταση, μάχες δέ διεξήχθησαν γύρω από την Παλιά 'Αμμόχωστο.

Στις 21 του ίδιου μήνα οι Τούρκοι επέτρεψαν εναντίον Φινλανδών της ΟΥΝΦΙΚΥΠ κοντά στο Κανλί της περιοχής του Κίνελλι. Διεξήχθη μάχη, όπου σκοτώθηκε ένας Φινλανδός στρατιώτης.

Στις 26 συνελήφθη στην Τηλλυρία ο 'Αγγλος Μάρλεϊ που μετέφερε όπλα στους Τούρκους ή υπόθεση του δέ συνετάραξε. Ο Μάρλεϊ καταδικάστηκε σε φυλάκιση ήταν δέ αυτή η πρώτη αδιάσειστη απόκλιση της αγγλικής ουνεοχής στο έγκλημα της άναρσίας.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1964

Τον Ιούνιο αυτό διεξήχθησαν στις 27 μεγάλες μάχες στο Μοσφιλι της Τηλλυρίας, που ήταν αποκλεισμένο από τους τρομοκράτες της Μανούσας. Οι Τούρκοι επέτρεψαν με όπλα εναντίον του μικρού αυτό χωριού, αλλά οι κάτοικοι του που δεν ξεπερνούν τους 100, αντιστάθηκαν με κάθε μέσο κι' απόκρουσαν με επιτυχία κάθε απόπειρα. Οι συγκρούσεις χαρακτήριζαν άσπρησαν γι' αρκετές μέρες και δημιούργησαν νέαν ένταση. Ο Μακαριώτατος έπικέφθηκε την περιοχή με' ελικόπτερο και μοίρασε τρόφιμα κι' ι-

ΣΤΟΝ ΠΕΝΤΑΔΑΚΤΥΛΟ.....

ματισμό. Οι κάτοικοι του Μοσφιλιού περνούσαν τον δώ μήνα του αποκλεισμού τους.

Τον ίδιο μήνα έγινε η κλήση ηλικιών στον στρατό. Έγιναν απειλές επέμβασης από την Τουρκία. Στην Δεκέλεια έγιναν επαπειλημένες ανατινάξεις των ανεμοστασίων της έκει Βρετανικής Βάσης.

ΙΟΥΛΙΟΣ 1964

Σχετική ήρεμία επεκράτησε αυτό τον μήνα, με συνεχείς όμως απειλές της Τουρκίας γι' απόβαση. Οργανώνεται ως εκ τούτου εντατικά η άμυνα της Κύπρου.

Η Τουρκία παραδέχτηκε επίσημα την ύπαρξη Τουρκικού στρατού στην Κύπρο εκτός της ΤΟΥΡΔΥΚ. Πολύ 'γνους ρούκινδρες' αποδιδόταν στην Μανούσα, στη περιοχή Τηλλυρίας επικρατεί ένταση και σημειώνονται ανταλλαγές πυρών.

Ένταση δημιουργείται και στο Τέμπλος όπου οι Τούρκοι το 'Αγίου 'Ιλαρίωνα έπιχειρούν προωθήσεις για δημιουργία προγεφυρώματος.

Β. ΚΑΠΟΤΑΣ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1964

Ο Αύγουστος υπήρξε το κορύφωμα του δράματος. Ο λαός μας έγραψε κυριολεκτικά με το αίμα του που χύθηκε άθωπα μερικές από τις λαμπρότερες σελίδες της Ιστορίας του.

Στις 6 Αυγούστου πραγματοποιήθηκε αληθινά εθνοφυλακή έπιθεση των Τούρκων στην Λευκωσία, που άσπικρού στήκε δίως και πατάχθηκε άμέσως.

Έν τώ μεταξύ οι προκλήσεις των τρομοκρατών στην Τηλλυρία άπεκορυφώθηκαν. Οι Τούρκοι με το σύμπλεγμα στασιαστικών κέντρων που είχαν στην περιοχή (Μανούσα, Κόκκινα, 'Αλβέκα, Λιμνίτης, Ξερόθουνας 'Αγιος Θεόδωρος) κατατρομοκρατούσαν τους ελληνικούς πληθυσμούς, συνεχώς δέ έπιχειρούσαν προωθήσεις προς νότον επί των κορυφογραμμών, προς τόν Σταυρό της Ψάκας.

Κοιμημένα σημειώνονταν συγκρούσεις και ένας πόλεμος χαρακτήριζαν εξέλιξάνταν, άδούτος στις 7 Αυγούστου έξοσσεσ προσηματικά πόλεμος στην περιοχή. Δυνάμεις της έθνοφυλακής — κατά το τελευταίο νεοσάλλεται — διενήργησαν γενική έπιθεση, κυκλωτική, κι' ύστερα από φονικές μάχες τριών ημερών, έπιχειρήσαν έξοδο, όπερπαλάγγισαν τις Τουρκικές δυνάμεις και μπήκαν στις 9 Αυγούστου στην Μανούσα.

Η κατάληψη της Μανούσας σήμανε το τέλος της κυριαρχίας των τρομοκρατών στην περιοχή, που κλεισθηκαν

Κ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ

Δ. ΠΟΥΤΙΛΟΣ

Τον ίδιο μήνα ύστερα από διαπραγματεύσεις άνοιξε δ δρόμος Λευκωσίας Κερύνειας. Ήταν το πρώτο θετικό αποτέλεσμα της έπιθέσεως ερήνης του Μακαρίου. Σε συνέχεια έγινε ήρεμία η ανταλλαγή άνδρων της ΤΟΥΡΔΥΚ, όπύ την έπίβλεψη της ΟΥΝΦΙΚΥΠ.

ΝΟΙΕΜΒΡΗΣ 1964

Νέα έπίθεση Ειρήνης του Μακαρίου με πιο καταφανή αποτέλεσμα αυτό τον μήνα. Από διάφορα στασιαστικά κέντρα άγγέλλονταν συγκρούσεις μετροπαδών Τούρκων και τρομοκρατών. (Λουρουτζίνα, Λιμνίτης, Πάφος) με κορύφωμα την έπιστροφή των προσφύγων Πιτταρκούς.

Τον ίδιο μήνα δ Άρ Κουτσιούκ έστειλε στον Μακαριώτατο το πρόεδρο την περιβήτη έπιστολή του ζητώντας διαπραγματεύσεις και συνάντηση σε άδύετρο έδαφος.

Τον Νόεμβρη έπίσης καθορίστηκε στα Κόκκινα διαχωριστική γραμμή από την ΟΥΝΦΙΚΥΠ, ύστερα από σύζηση της έντασης στην περιοχή.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1964

Κλείνει ένας χρόνος από την έναρξη των γεγονότων. Παν το ήρεμία, με προπομπή των τρομοκρατών στα διάφορα κέντρα τους, που συνεχίζονται.

Η μάχη του ΟΗΕ πλησιάζει, οι πιέσεις των 'Αγγλοαμερικάνων ένεπείνουν παρασηκνητικά. Άποστολές διαφώτισσης στέλλονται παντού.

Ο ύπουλος 'Εξωτερικών κ. Κυπριακού όλγει έπίσημα το θέμα των Βρετανικών Βάσεων.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1963

Ο μήνας της ύποψιας. Η ατμόσφαιρα ήταν ηλεκτρισμένη. Πριν από μέρες είχε τοποθετηθεί όβρυς στον άνδρι-άντα του Μάρκου Δράκου.

21 Δεκεμβρίου. Όρα 2.30 αιώνη. Οι πρώτοι πυροβολισμοί στην Λευκωσία. Μαζί κι' οι πρώτοι νεκροί. Έπακολούθησαν όδομαγίες. Το ισοκαμείο γέμισε τραυματίες. Στις 22 ήταν σχετική ήσυχια, αλλά οι Τούρκοι προετοιμαζόνταν. Στις 23 άρχισαν φονικές συγκρούσεις στους δρόμους της Λευκωσίας. Τα Χριστούγεννα συνέχισαν οι μάχες. Δεκάδες οι νεκροί κι' οι τραυματίες περισσότεροι. Οι Τούρκοι έπιέθηκαν αλφειδιστικά. Άποκρόστηκαν Οι σκληρότερες μάχες έγιναν στην Όμορφίτα, στο Κωμιάκι και στους δρόμους του 'Αγίου Κασσιανού. Οι έθνοφυλακή έπέτρεψαν και κατασύντησαν τις Τουρκικές δυνάμεις άπελευθερώνοντας την Όμορφίτα από τα χέρια των θαρράρων. Οι Τούρκοι γενικά ύπερφαλαγγίστηκαν σ' όλα τα μέτωπα και περιορίστηκαν σε άμυνα.

Μικροφασαρίες άρχισαν και στη Λάρνακα. Στις 28 έγι-

ΣΤΗΝ ΟΜΟΡΦΙΤΑ.....

νε έκεχειρία. Ο Τουρκικός στόλος άρχισε να κινείται άπειλτικά, ενώ Τουρκικά αεροπλάνα πέτααν πάνω από την Λευκωσία γιά έκφοβισμό.

Συγκρούσεις, και συμπλοκές σημειώθηκαν σε διάφορες περιοχές της Κύπρου με άρκετά θύματα.

Μετά τις πρώτες συγκρούσεις έγινε συνάντηση Μάκα-ρίου — Κουτσιούκ — Γιωρκάτζη, αλλά το αποτέλεσμα ήταν μόνον. Οι Τούρκοι είχαν άποφασισει: Πόλεμος.

ΓΕΝΝΑΡΙΟΣ 1964

Τον Γεννάριο έχτος από μικροσυγκρούσεις έπικράτησε γενικά ήσυχια. Οι Τούρκοι άρχισαν τις άπαγωγές 'Ελλήνων, οι περισσότεροι των όποιων όθηκαν οίκτρο θάνατο στα χέρια των θαρράρων. Μερικοί σουβλιζήθηκαν.

Σχηματίστηκε σιγά - σιγά η 'Πρόσωση γραμμή' στη Λευκωσία. Οι Τούρκοι άρχισαν την έφαρμολή του δεύτερου μέρους των σχεδίων τους. Έξαγνάγκισαν δηλαδή τους όμοφύλους τους από τα διάφορα μικτά χωριά να εγκαταλείψουν τα σπίτια και τις περιουσίες τους και να συγκεντρωθούν σε

ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΣΩΖΟΜΕΝΟ.....

άμνη Τουρκικά κέντρα. Έτσι δημιουργήθηκε το Τουρκικό προσωφικό θέμα που η τρομοκρατία εκμεταλλέθηκε μελλοντικά.

Τον ίδιο μήνα έγινε κι' η Διάσκεψη του Λονδίνου που άπώταχε. Οι πιέσεις των 'Αγγλων και των 'Αμερικάνων άποκορυφώθηκαν. Έτσι σιγά - σιγά η 'Αγγλοαμερικανοτουρκική συνομιλία άποκαλύπτεται.

ΦΕΒΡΥΑΡΙΟΣ 1964

Κυριώτερο έπεισόδιο οι μάχες του 'Αγίου Σωζομένου, ύστερα από βολώνονική έπίθεση που έστησαν οι τρομοκράτες ά αστυνομικό λάντ - μάρσ. Οι μάχες του 'Αγίου Σωζομένου, 7 του μηνός ήταν από τις πιο σκληρές με πολλούς νεκρούς και τραυματίες. Ικατέρωθεν. Το τουρκικό αυτό χωριό κυριεύτηκε από την έθνοφυλακή. Τον ίδιο μήνα τοποθετήθηκαν δυνάμεις στην 'Αμερικανική προάστια της Λευκωσίας.

Στις 11 του ίδιου μήνα οι Τούρκοι έπιέθηκαν εναντίον του άστυνομικού σταθμού της 'Επισκοπής, αλλά κατασυνεπρίστησαν από τους έθνοφυλακούς. Στις 12 Φεβρουαρίου άρχισαν συγκρούσεις στην Λεμεσό. Αδείς ήταν από τις φερότερες που έγιναν, με άρκετες δεκάδες νεκρούς τραυματίες. Οι δυνάμεις της έθνοφυλακής ύστερα από ήρωικές

Μετά όλίγοήμερη άνάπαυλα, οι Τούρκοι άνάλασαν στρατιωτικές έπιχειρήσεις στον Πενταδάκτυλο προς την περιοχή του Διάκου. Οι προσπάθειες τους να προωθηθούν άπώταχον ύστερα από συνδυασμένες έπιχειρήσεις της έθνοφυλακής, που άπάθησε τους τρομοκράτες στις παλιές τους θέσεις.

Τις ίδιες μέρες δημιουργήθηκε ένταση και στη Λευκωσία, ύστερα από αληθινά εθνοφυλακή έπίθεση των Τούρκων κατά μήκος της 'Πρόσωσης γραμμής'.

Στις 26 του μηνός, δυνάμεις όρεινών καταδρομών της έθνοφυλακής άνάλασαν αληθινά εθνοφυλακή έπίθεση από τας δυτικές κορυφογραμμές του Πενταδάκτυλου, σε μερικές ώρες δέ ύπερπαλάγγισαν τις Τουρκικές δυνάμεις, κατάλασαν την σσημιατική κορυφή του Προφήτη 'Ηλία και προωθήθηκαν τε λικά κάτω από το 'φρούριο του 'Αγίου 'Ιλαρίωνα, το όπολον περικυκλώσαν άσφυκτικά. Οι μάχες που έδθηκαν έδω ήταν από τις πιο σκληρές, και χαρακτηρίστηκαν σ' αυτές θραυστά όπλα. Οι έθνοφυλακή κυριεύσαν μεγάλες ποσότητες όπλων και πυρομαχικών. Έπίσης έδωσαν όπύ τόν έλεγχο τους το αεροδρόμιο. Πόχον φωτιάς στο Κριλί οι Τούρκοι.